

Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2020/21 Cyngor Caerdydd

CREV GWIR IN THESE STONES
FEL GWYDR HORIZONS
OF WRNAIS AWENSING

CYNNWYS

Cwmpas Cyfrifoldeb	tudalen 3
Diben y Fframwaith	tudalen 3
Y Fframwaith Llywodraethu	tudalen 4
Y Broses Asesu a Chrynodeb	tudalen 4
Datganiadau Sicrwydd	tudalen 5
• Datganiad yr Uwch Dîm Rheoli	tudalen 5
• Datganiad y Rheolwr Archwilio a'r Farn Flynyddol	tudalen 6
• Datganiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	tudalen 9
Fframwaith Llywodraethu: gwybodaeth ategol	tudalen 12
Cynllun Gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	tudalen 25
Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg	tudalen 27
Ardystiad	tudalen 28

Cwmpas Cyfrifoldeb

1. Mae Cyngor Dinas Caerdydd (y Cyngor) yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n gywir, a'i defnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Wrth gyflawni ei gyfrifoldeb cyffredinol, mae'r Cyngor yn gyfrifol am roi ar waith drefniadau i lywodraethu ei fusnes, a hwyluso'r gwaith o gyflawni ei swyddogaethau, gan gynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg.
2. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am Awdurdod Harbwr Caerdydd. Y Cyngor yw'r Awdurdod Gweinyddu ar gyfer Cronfa Bensiwn Caerdydd a'r Fro (y Gronfa Bensiwn) ac Awdurdod Iechyd Porthladd Caerdydd (AIPC) ac ef yw'r Corff Atebol ar gyfer Bargaen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Dogfennir y trefniadau llywodraethu a ddisgrifir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol (DLIB) wrth ystyried meysydd cyfrifoldeb y Cyngor, ac i ba raddau y mae'r Cyngor yn gyfrifol am lywodraethu.
3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r fframwaith 'Darparu Llywodraethu Da yn Llywodraeth Leol' a ddatblygwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch Reolwyr yr Awdurdodau Lleol (SOLACE). Mae'r datganiad hwn yn esbonio sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r Fframwaith Llywodraethu a hefyd sut mae'n bodloni gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwiliadau (Cymru) 2014, fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwiliadau (Cymru) (Diwygio) 2018.
4. Mae gan Gyngor Caerdydd berchenogaeth lwyr ar dri is-gwmni a oedd yn masnachu yn 2020/21, un ohonynt yw Cardiff City Transport Services Ltd. Newidiwyd trefniadau llywodraethu (Bws Caerdydd) a nodir y newidiadau hyn ym mharagraff 85. Hefyd mae gan y Cyngor fuddiant mewn cyfrwng at ddiben arbennig (CSC Foundry Limited) a lywodraethir gan Gydbwyllgor ar gyfer Bargaen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Yn ogystal, ymgorfforwyd is-gwmni newydd o'r enw Rhwydwaith Gwres Caerdydd ar 12 Chwefror 2021.

Diben y Fframwaith Llywodraethu

5. Mae'r Fframwaith Llywodraethu'n cynnwys y systemau, y prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd y mae'r Cyngor yn cael ei gyfeirio a'i reoli ganddynt, ynghyd â'r gweithgareddau a ddefnyddia i fod yn atebol i'r gymuned, ymgysylltu â hi a'i harwain. Mae'n galluogi'r Cyngor i fonitro'r gwaith o gyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol. Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn nodi sut y gwneir penderfyniadau a'r gweithdrefnau a ddilyni'r trwy gyfrwng rheolau, codau, ymarfer a phrotocolau.
6. Mae'r system rheoli fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith hwnnw ac fe'i dyluniwyd i reoli risg i lefel resymol. Ni all ddileu pob risg o fethu â chyflawni polisïau, nodau ac amcanion ond mae'n broses barhaus o nodi, blaenoriaethu a rheoli risg yn briodol.

7. Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol yn dogfennu sut rydym yn cymhwysu egwyddorion llywodraethu da (fel y'u crynhoir yn Adran 4 y DLIB – Proses Asesu a Chrynodeb). Cymeradwywyd y Cod hwn yng nghyfarfod Pwyllgor y Cyfansoddiad ar 11 Chwefror 2019 ac mae wedi'i gynnwys yng Nghyfansoddiad y Cyngor.

Y Fframwaith Llywodraethu

8. Mae'r Fframwaith yn cynnwys dwy egwyddor graidd a phum egwyddor ategol. Mae egwyddorion A a B yn treiddio i egwyddorion C i E ond mae llywodraethu da yn ddeinamig ac mae'r Cyngor ar y cyfan wedi ymrwymo i wella llywodraethu yn barhaus trwy broses arfarnu ac adolygu.

Egwyddorion craidd:

- a. Ymddwyn â gonestrwydd, dangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu rheolaeth y gyfraith.
- b. Sicrhau ymgysylltiad agored a cynhwysfawr â'r rhanddeiliaid Egwyddorion Ategol:

Egwyddorion Ategol

- c. Diffinio canlyniadau o ran buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy
- ch. Penderfynu pa ymyriadau sy'n angenrheidiol er mwyn cyflawni cymaint o'r canlyniadau a fwriedir â phosibl
- d. Datblygu capasiti'r corff, yn cynnwys gallu ei dîm arwain a'r unigolion sy'n rhan ohono
- dd. Rheoli risgiau a pherfformiad trwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gadarn
- e. Rhoi arferion da ar waith yn ddiwyll, adrodd ac archwilio er mwyn cynnig atebolrwydd effeithiol

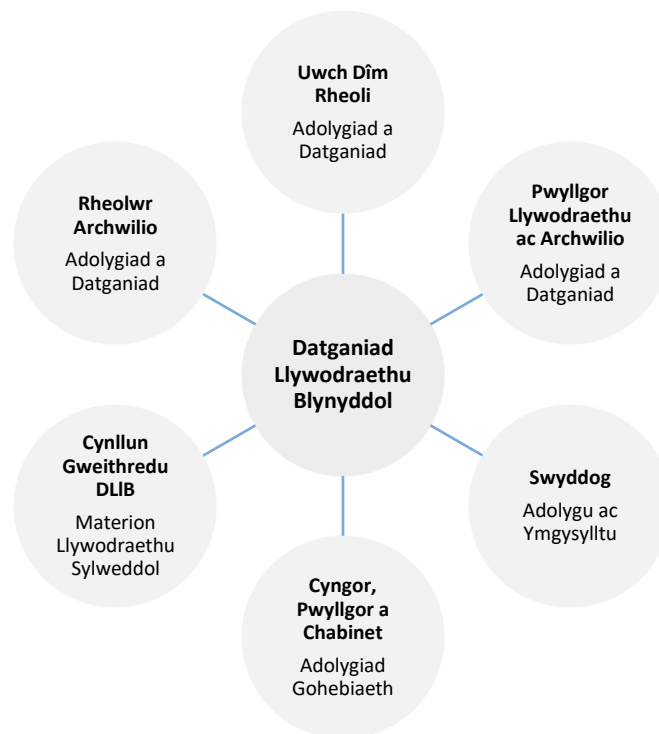
Y Broses Asesu a Chrynodeb

9. Mae'r DLIB yn crynhoi'r asesiad o'r llywodraethu yn erbyn y fframwaith llywodraethu ac mae'n cynnwys tair elfen:
  - 1) Cafodd datganiadau gan yr Uwch Dîm Rheoli, y Rheolwr Archwilio a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (y 'Pwyllgor Archwilio') ei ailenwi'n 'Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio' ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Darparwyd ei farn ar ddiwedd y flwyddyn ariannol
  - 2) Dadansoddiad ategol a gysylltir â'r craidd yn ategu egwyddorion llywodraethu da sy'n cynnig barn sy'n seiliedig ar wybodaeth ategol a thystiolaeth
  - 3) Barn yr Uwch Dîm Rheoli ar broblemau llywodraethu sylweddol y Cyngor
10. Mae'r tair elfen uchod ynghyd yn cynrychioli asesiad o'r llywodraethu o safbwynt yr Uwch Dîm Rheoli a barn ar wahân y Rheolwr Archwilio Mewnol a'r

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar sail eu rhaglenni gwaith nhw ac asesiad o'r system reoli fewnol.

11. Am ragor o wybodaeth a manylion; mae'r wybodaeth ategol wedi'i chysylltu ag egwyddorion (a-e) y fframwaith llywodraethu yn y DLIB ac yna ceir datgeliad agored gan yr Uwch Dîm Rheoli ynghylch y materion llywodraethu sylweddol sy'n effeithio ar y sefydliad fel camau gweithredu dros dro i'w rhoi ar waith a mynd i'r afael â nhw.
12. Mae'r diagram yn ffig. 1 yn dangos cydrannau'r asesiad hwn.

Ffig 1.

Datganiadau Sicrwydd

13. Gwneir y datganiadau canlynol ar ddiwedd y flwyddyn wrth ystyried y wybodaeth ynghylch perfformiad, datgeliadau ac archwiliadau llywodraethu a chanfyddiadau'r adroddiadau rheoliadol gan aseswyr mewnol ac allanol y Cyngor.

Datganiad yr Uwch Dîm Rheoli

14. Fel Uwch Dîm Rheoli rydym wedi parhau i ddefnyddio ymarfer hunanasesu fel prif ddull o fesur ein ffordd o lywodraethu'n dda, a nodi materion i'w gwella. Mae'r ymarfer asesu wedi ystyried effaith y pandemig ar y meysydd llywodraethu sydd wedi gweld cyfarfodydd amlach o'r Uwch Dîm Rheoli o ganlyniad. Roedd dechreuad cynnar i'r flwyddyn yn dilyn trefn rheoli digwyddiadau gyda'r uwch dîm rheoli yn cyfarfod yn ddyddiol. Erbyn mis Gorffennaf, gostyngwyd cyfarfodydd yr Uwch Dîm Rheoli i dair gwaith yr wythnos gan ganolbwyntio ar weithgareddau busnes yn ogystal â rheoli digwyddiadau yn ystod rhan olaf y flwyddyn, pan gafodd y cyfarfodydd eu

gostwng i ddwywaith yr wythnos ond gyda'r hyblygrwydd i gyfarfod yn ôl yr angen. Ffocws y cyfarfodydd hyn drwy gydol y flwyddyn oedd ystyried ymateb y Cyngor i'r argyfwng, sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n briodol, bod canlyniadau'n cael eu cyflawni a bod rheolaethau'n parhau i fod ar waith neu'n cael eu diwygio i adlewyrchu'r sefyllfa bryd honno.

15. Ers mis Mawrth 2020, mae sylw Uwch Swyddogion wedi'i ganolbwyntio'n gadarn ar ymateb y Cyngor i'r argyfwng a chynnal trefniadau cyfathrebu, gwneud penderfyniadau a rheoli effeithiol. Mae'r pandemig wedi effeithio ar wasanaethau gyda rhai yn gorfod chwilio am ffyrdd gwahanol o ddarparu gwasanaethau tra bod rhai gwasanaethau wedi gorfod cau am y rhan fwyaf o'r flwyddyn. Iechyd a Diogelwch fu'r brif flaenoriaeth i'r rhai sy'n darparu ac yn derbyn gwasanaethau gan y Cyngor.
16. Mae'r Uwch Dîm Rheoli wedi ymgysylltu â'r broses hunanasesiad sicrwydd ar gyfer 2020/21. Manteisiodd yr Uwch Dîm Rheoli ar y cyfle i adolygu ffurflenni hanner blwyddyn a diwedd blwyddyn 2020/21, ac ystyriodd y corff o waith a gyflawnwyd dros y chwe mis diwethaf, gan gynnwys adlewyrchiad o ymateb parhaus y Cyngor i'r pandemig.
17. Mae'r Uwch Dîm Rheoli o'r farn bod Datganiad Sicrwydd diwedd blwyddyn 2020/21 yr Uwch Dîm Rheoli yn cynnig adlewyrchiad cywir a theg o aeddfedrwydd llywodraethu'r Cyngor am y flwyddyn yn gyffredinol. Roedd yr asesiad diwedd blwyddyn hwn yn seiliedig ar yr aeddfedrwydd llywodraethu y gallem weld tystiolaeth ohono ym mhob Cyfarwyddiaeth yn erbyn cyfres o ddatganiadau sicrwydd. Yn unol â hynny, mae'r Uwch Dîm Rheoli o'r farn bod y Cyngor yn nesáu at gymhwyso camau llywodraethu da ar draws y meysydd sicrwydd, gyda rhai enghreifftiau o 'wedi'i ymwreiddio' a 'cyfyngedig' mewn rhai meysydd sicrwydd yn rhai cyfarwyddiaethau. Roedd yr asesiad hwn ar sail hunanasesiad yn defnyddio system farcio 5 pwynt yn amrywio o 'ddim eto ar waith' i 'cymhwysiad cyfyngedig', i 'cymhwysiad cymysg' 'cymhwysiad cryf' i 'wedi'i ymwreiddio'. Amlygodd yr asesiad o aeddfedrwydd gyfleoedd i wella ymhellach ddisgyblaethau perfformiad a chydymffurfio tra'n cydnabod y canllawiau gwell ar bartneriaethau. Cyflwynir y manylion am hyn yng Nghynllun Gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol. Cydnabyddir, lle nodir gwendidau, bod angen sefydlu gweithdrefnau adfer cadarn. Mae'r Uwch Dîm Rheoli yn cydnabod, er ei fod yn wynebu cyfnod ansicr iawn, bod angen blaenoriaethu camau gweithredu er mwyn gwella i greu tystiolaeth gref o weithredu ym mhob maes yn y dyfodol.
18. Mewn perthynas â gwaith yr Uwch Dîm Rheoli yn 2020/21 gwnaethom barhau i berchen ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol ar y cyd, gwnaethom adolygu pob risg corfforaethol yn chwarterol, a monitro cynnydd yn erbyn cynllun gweithredu'r meysydd llywodraethu sylweddol.
19. Mae'r Prif Weithredwr yn parhau i bwysleisio bod angen mynd i'r afael â meysydd o wendid. Mae'r flwyddyn ddiwethaf wedi bod yn un o heriau ac ansicrwydd mawr a bydd hyn yn parhau ar gyfer y misoedd nesaf. Mae cyflawni safonau llywodraethu a rheoli cyson ar draws pob cyfarwyddiaeth yn bwysig o

hyd ac mae wedi atgyfnerthu'r disgwyliadau hyn i fonitro a rheoli drwy'r broses datganiad sicrwydd uwch reolwyr wrth i ni gychwyn ar 2021/22.

Datganiad y Rheolwr Archwilio a'r Farn Flynyddol 2020/21

20. Mae'r SAMSC yn datgan bod 'rhaid i'r Prif Weithredwr Archwilio ddarparu barn ac adroddiad archwilio mewnol blynyddol y gellir eu defnyddio gan y sefydliad i arwain ei ddatganiad llywodraethu.' Mae'n rhaid i'r rhain fod yn seiliedig ar asesiad gwrthrychol o'r fframwaith llywodraethu, rheoli a rheolaeth risg. Hefyd mae'n rhaid iddynt gynnwys arfarniad o ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaethau wrth ymateb i risgiau o fewn y systemau llywodraethu, gweithrediadau a gwybodaeth.
21. Cafodd y farn hon ei pharatoi gan y Rheolwr Archwilio (Prif Weithredwr Archwilio at ddibenion y SAMSC), yn seiliedig ar ddarpariaethau'r SAMSC. Wrth baratoi a ffurfio'r farn hon, mae nifer o ffynonellau gwybodaeth, sicrwydd a mewnwelediad wedi'u hystyried, gan gynnwys:
  - **Ymrwymadau Archwilio Sicrwydd** – Mae'r cynllun archwilio blynyddol sy'n seiliedig ar risg wedi'i gyflawni drwy ddull o sicrhau'r sicrwydd a'r gwerth ychwanegol mwyaf posibl. Mae'r cynllun archwilio yn ymatebol i risg ac wedi'i arwain gan wybodaeth archwilio a chan sicrwydd presennol, gwybodaeth gan yr Uwch Dîm Rheoli, a monitro gweithgarwch y Cyngor, strategaeth, risgiau a ffynonellau sicrwydd ehangach. Roedd y cynllun archwilio sicrwydd yn cynnwys archwiliadau o systemau newydd a sefydlwyd o ganlyniad i'r pandemig, ac ar gyfer pob archwiliad roedd risgiau, pwysau a blaenoriaethau cyfredol yn llywio cwmpas yr archwiliad a'r profion a gwblhawyd.
  - **Ymrwymadau Archwilio Ymgynghori** - Yng nghyd-destun y pandemig cyfredol, darparwyd ymgynghoriad ac ymgysylltiad mewn achosion lle roedd angen newid sylfaenol o ran prosesau, risg i wydnwch, yr angen i ymateb i rwymedigaeth neu her sylweddol o ganlyniad i'r argyfwng, neu risg o ran twyll neu reoli. Roedd y rhan fwyaf o'r ymgynghoriaeth archwilio yn ymwneud â dylunio a chymhwyso rheolaethau cadarn wrth weinyddu taliadau grant a rhyddhad Llywodraeth Cymru.
  - **Trafodaeth gyda'r Uwch Reolwyr** – cyfarfodydd rheolwr perthynas chwarterol gyda Chyfarwyddwyr neu'u cynrychiolwyr, presenoldeb y Rheolwr Archwilio yng nghyfarfodydd yr Uwch Dîm Rheoli lle y caiff eitemau sicrwydd eu hystyried, a chyfarfodydd rheolaidd gyda'r Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol (Swyddog Adran 151) a'r Prif Weithredwr.
  - **Adolygiadau Risg a Llywodraethu** – Mae Cofrestrau Risg a Datganiadau Sicrwydd Uwch Reolwyr sy'n sail i Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn destun adolygiad archwilio rheolaidd, ac ymrwymadau archwilio sicrwydd. Adolygydd newidiadau, megis y drefn

lywodraethu a ddefnyddiwyd wrth i drefniadau rheoli digwyddiadau gael eu galw mewn ymateb i'r pandemig.

22. Yn seiliedig ar y rhaglen o waith archwilio a wnaed i asesu'r fframwaith a'r defnydd o lywodraethu, rheoli risg a rheoli, mae'r farn flynyddol ar gyfer 2020/21 yn **effeithiol gyda chyfle i wella**. Mae'r farn hon yn seiliedig ar lunio Cynllun Archwilio digonol, ac ar gydnabyddiaeth o'r pwysau sylweddol ar adnoddau yng nghyd-destun pandemig parhaus o ran galw a chyllidebau, a gafodd eu rheoli trwy ddiwylliant perfformio gwydn.
23. Mae'r farn archwilio yn cynnwys asesiadau o lywodraethu, rheoli risg a rheoli, ac mae'n cynnwys gwerthusiad o ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaethau wrth ymateb i risgiau o fewn y systemau llywodraethu, gweithrediadau a gwybodaeth. Yn yr hyn a fu'n flwyddyn eithriadol:
24. Newidiodd y drefn lywodraethu arferol yn ystod y pandemig wrth i drefniadau rheoli digwyddiadau gael eu galw. Archwiliwyd y broses newydd a dyrannwyd barn archwilio 'effeithiol', lle'r oedd Uwch Dîm Rheoli estynedig yn gweithredu fel Grŵp Cydgysylltu Strategol, cymhwyswyd dull gorchymyn a rheoli ar gyfer rhaeadru cyfathrebu a phenderfyniadau, a sefydlwyd prosesau ar gyfer adrodd, gwneud penderfyniadau, cofnodi ac ymgysylltu mewn modd cydlynol a strategol.
25. Cynhaliwyd y systemau safonol ar gyfer rheoli risgiau corfforaethol a risgiau'r gyfarwyddiaeth yn ystod y flwyddyn, ond gan gofnodi, monitro ac adrodd ar risgiau oedd yn benodol i COVID-19 hefyd.
26. Roedd angen sefydlu nifer o systemau, prosesau ac felly rheolaethau newydd am y tro cyntaf yn ystod 2020/21 mewn ymateb i'r argyfwng. Roedd gwasanaethau sicrwydd archwilio ac ymgynghori yn targedu'r meysydd hyn yn ystod y flwyddyn i ddarparu cyfuniad o gyngor, arweiniad, sicrwydd a mewnwelediad.
27. Roedd rhaid i'r Cyngor weinyddu taliadau cymorth brys a chymorth grant ar ran Llywodraeth Cymru yn gyflym. Dros y flwyddyn, dosbarthodd y Cyngor swm sylweddol o arian grant a rhyddhad, a chynghorodd y Timau Archwilio ac Ymchwilio Mewnol y rheolwyr ar ddylunio systemau a gwiriadau gwrth-dwyll yn unol â gofynion y cynllun fel rhan o dîm amlddisgyblaethol. Nid yw'r llawlyfr ôl-sicrwydd na'r gwiriadau a'r dadansoddiadau paru data wedi nodi achosion materol o dwyll neu wall hyd yma yng nghyd-destun gwerth taliadau, er bod nifer o adolygiadau achos yn parhau a, thrwy gymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol disgwylir i allbwn paru data pellach gynhyrchu achosion i'w harchwilio yn 2021/22.
28. Ystyriwyd bod yr amgylchedd rheoli ar gyfer systemau ariannol craidd, ac ar gyfer mwyafrif yr archwiliadau yn gyffredinol (73%) yn ddigonol, a nodwyd barn archwilio 'effeithiol' neu 'effeithiol gyda lle i wella'. Rhoddwyd barn archwilio 'annigonol ac angen gwelliant mawr' i 24 o archwiliadau gan gydnabod yr angen

am sylw i gyflawni rheolaethau cadarn, a rhoddwyd barn 'anfoddfaol' i un archwiliad mewn perthynas â'r trefniadau rheoli wrth weinyddu Grantiau'r Cyngor Prydeinig.

29. Mae Rheoli Gwastraff wedi bod yn faes lle mae cyfran uwch o'r farn archwilio andwyol wedi'i rhoi yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Drwy archwiliadau dilynol eleni cydnabyddir bod y sefyllfa'n gwella'n raddol. Mae sicrwydd a chymorth archwilio yn parhau i dargedu a monitro meysydd risg uchel.

Datganiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

30. Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio yn ystod 2020/21, ystyrir mai barn y Pwyllgor Archwilio (a ailenyddwyd wedyn yn Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio) yw bod gan y Cyngor, gan fwyaf, reolaethau mewnol a threfniadau llywodraethu cadarn ar waith. Caiff risgiau strategol sy'n cynrychioli'r heriau gwirioneddol y mae'r Cyngor yn eu hwynebu eu nodi a'u hadolygu'n rheolaidd. Mae enghreifftiau lle mae'r Pwyllgor yn parhau i fod â phryderon, a fydd yn cael eu hymgorffori yn Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2021/22, yn cynnwys:

Rheoli Cyllidebau

31. Mae'r Pwyllgor Archwilio yn cydnabod y pwysau ariannol parhaus sydd ar y Cyngor ac yn nodi, er bod y sefyllfa ariannol yn gytbwys ar y cyfan, y gwelodd rhai cyfarwyddiaethau penodol orwariant sylweddol, a bod angen gwella'r rheolaethau, a bod angen rhoi camau ar waith i reoli hynny mewn cyfarwyddiaethau i gyflawni'r cynigion arbedion cyllidebol a gyflwynwyd. Mae rheoli cyllidebau yn arbennig o berthnasol ar hyn o bryd o ystyried y pwysau sy'n wynebu awdurdodau lleol wrth iddynt ymateb i'r pandemig. Mae'r amgylchedd digynsail hwn yn dilyn nifer o flynyddoedd lle mae'r paramedrau ariannol y mae'r Cyngor yn gweithredu oddi mewn iddynt wedi'u cyfyngu.
32. Cafwyd cefnogaeth gan Lywodraeth Cymru eleni i liniaru effaith y pandemig ar gyllidebau, a bu cryn sylw ac ymdrech i gofnodi, gwirio a chyflwyno hawliadau i adennill gwariant cymwys sydd wedi cynyddu, ac incwm cymwys sydd wedi'i gollu yn ystod yr argyfwng. Mae'r Pwyllgor yn awyddus i gadw at drefniadau effeithiol ar gyfer rheoli cyllidebau ar ôl i'r cyllid hwn ddod i ben. Bydd y Pwyllgor yn craffu'n ofalus ar y ffordd y rheolir y gyllideb dros y flwyddyn i ddod, drwy edrych ar ddefnyddio rheolaethau rheoli ac ymyriadau priodol, a bydd yn parhau i atgyfnerthu disgwyliadau ar gyfer cyflawni.

Rheolaeth Fewnol

33. Mae sicrwydd ynglŷn â chydymffurfiaeth a rheolaeth yn hanfodol. Ers nifer o flynyddoedd bu cyfyngiadau parhaus ar adnoddau, ynghyd â thwf mewn poblogaeth a mwy o alw am wasanaethau cyhoeddus. Wrth i'r Cyngor wynebu heriau sylweddol yn y ffordd y mae'n darparu gwasanaethau, mae'n parhau'n hanfodol nad yw rheolaethau mewnol yn cael eu hesgeuluso na'u amharu arnynt, a bod rheolaethau cryf ar waith ar draws

prosesau a systemau diwygiedig. Yn ogystal, mae'r pandemig wedi golygu bod angen addasu systemau, ac mewn rhai achosion dyluniad systemau newydd, er mwyn ymateb i flaenoriaethau newydd. Fe'n hysbyswyd am y lefel sylweddol o ymgynghoriad, cyngor a chyfarwyddyd a ddarparwyd gan y Timau Ymchwilio ac Archwilio Mewnol i gefnogi'r rheolwyr i gynllunio a chynnal rheolaethau cadarn wrth iddynt lywio blaenoriaethau a chyfrifoldebau newydd. Mae'r Pwyllgor wedi nodi'r risgiau cynhenid sy'n gysylltiedig â gofyniad y Cyngor i weinyddu a dosbarthu swm sylweddol o gyllid brys Llywodraeth Cymru yn gyflym eleni. Mae wedi bod yn bwysig i'r Pwyllgor gael sicrwydd perthnasol yn ystod y flwyddyn, ac rydym wedi cael sesiynau briffio ar y trefniadau ar gyfer rheolaethau ymlaen llaw, gwiriadau sicrwydd ar ôl dyfarnu a dilyniant a chanlyniadau'r achosion a nodwyd i'w harchwilio.

34. Mae'r Pwyllgor wedi gwahodd uwch reolwyr i fod yn bresennol yn ei gyfarfodydd eleni, i gyfrif am eu darpariaeth o lywodraethu, rheoli risg a rheoli da. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor wedi parhau i dderbyn manylion yr holl Archwiliadau Mewnol a gwblhawyd, a'r sgorau sicrwydd priodol. Eleni, rydym wedi gweld bylchau ynysig o ran rheolaeth fewnol, a barnau archwilio anfoddhaol, ond er bod nifer y barnau Archwilio Mewnol anfoddhaol yn parhau'n isel, mae'n rhaid i'r rheolwyr sicrhau bod systemau rheoli mewnol cadarn ar waith a mynd i'r afael ag unrhyw wendidau a nodwyd yn brydlon.
35. Bu pryderon parhaus ynghylch cadernid rheolaethau mewn perthynas â'r swyddogaeth Rheoli Gwastraff. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, cwblhawyd ymchwiliad eang i honiadau o dwyll ac mae gweithdrefnau disgyblu wedi dod i ben, tra bod cyswllt yr Heddlu yn parhau. Rydym wedi derbyn briff cyfrinachol yn dilyn diwedd y flwyddyn ariannol (ar 31 Mai 2021) sy'n cyfeirio at yr achosion disgyblu a'r canlyniadau, sy'n cysylltu â'r gwaith wedi'i dargedu a gwblhawyd gan Archwiliad Mewnol i wirio gweithrediad rheolaethau allweddol, rheoli risg a'r amgylchedd rheoli cyffredinol.
36. Bu gwelliant graddol a pharhaus yn gyffredinol ym marn sicrwydd Archwilio Mewnol ar Reoli Gwastraff dros y flwyddyn ariannol, er bod angen sylw a sicrwydd parhaus gan reolwyr. Er mwyn cefnogi pwysigrwydd mynd i'r afael ag adroddiadau archwilio, ysgrifennom at y Cyfarwyddwr Datblygu Economaidd a ddarparodd gyfrif ar gyfer cyflawni argymhellion archwilio. Byddwn yn ystyried cylch gorchwyl adolygiad ôl-ymchwiliad yn y flwyddyn i ddod, er mwyn sicrhau bod gwersi'n cael eu dysgu.
37. Mae'r Pwyllgor yn derbyn rhestr o'r holl argymhellion Archwilio Mewnol a godwyd ac y cytunwyd arnynt, a gwelededd sylwadau rheoli a ddiweddarwyd tan y pwynt gweithredu. Er bod gan y Pwyllgor sicrwydd cyffredinol mewn cysylltiad â rheolaeth fewnol, rydym yn parhau i ofyn i swyddogion gyfrif am wasanaethau neu swyddogaethau lle nodwyd gwendidau o ran rheolaeth fewnol. Rydym yn parhau i herio unrhyw ddiffyg o ran stiwardiaeth a rheolaeth mewn cysylltiad ag arian ac asedau cyhoeddus ac yn mynnu camau gweithredu buan, cymesur gan y tîm rheoli. Mae'r Pwyllgor wedi ystyried Cynllun Archwilio Mewnol 2021/22 a bydd yn monitro ei gynnydd a'i ganfyddiadau'n fanwl dros y flwyddyn i ddod.

Gwydnwch Ariannol (yn cynnwys Rheoli'r Trysorlys)

38. Ar adeg pan fo arian yn brin, bydd y Pwyllgor yn parhau i ystyried y fframwaith ar gyfer penderfyniadau ariannol. Mae'r Pwyllgor wedi derbyn diweddariadau ar wydnwch ariannol fel rhan o'r diweddariadau cyllid ac, yn y blynyddoedd diwethaf, wedi croesawu sicrwydd annibynnol o ran gweithgareddau Rheoli Trysorlys y Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor.
39. Bydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn parhau i chwilio am sicrwydd bod arferion a strategaeth rheoli trysorlys cadarn ar waith. Mae hyn yn waith hanfodol a fydd yn diogelu ac yn darparu gwerth gorau o ran benthyciadau a buddsoddiadau'r Cyngor. Mae'r Pwyllgor wedi, a bydd yn parhau i geisio sicrwydd bod lefelau a phroffiliau buddsoddi a benthyca yn briodol ac yn unol â'r Arferion, Strategaeth ac Adroddiadau a gyflwynwyd ar Reoli'r Trysorlys.

Llywodraethu a Chydymffurfiaeth Ysgolion

40. Mae'r Pwyllgor wedi codi pryderon am faterion llywodraethu a chydymffurfio mewn ysgolion a gwasanaethau a fasnachir mewn ysgolion ers cryn dipyn o amser, gan eu bod yn gyfrifol yn gyson am gyfradd uwch o adroddiadau archwilio sy'n peri pryder. Drwy oruchwylio gwaith archwilio mewnol, rydym wedi sylwi nad yw rhai ysgolion wedi cyflawni lefelau stiwardiaeth a rheolaeth fewnol boddhaol.
41. O ystyried yr angen parhaus am sicrwydd llywodraethu ysgolion rheolaidd, trefnwyd ymgysylltu'n gynnar â'r Cyfarwyddwr Addysg a Dysgu Gydol Oes newydd ar ôl iddo gael ei benodi eleni, a buom yn trafod y trefniadau ar gyfer monitro rheolaethau a chynnydd gwelliannau llywodraethu mewn ysgolion. Dywedwyd wrthym fod camau wedi'u cymryd drwy neilltuo adnoddau a chyfrifoldebau newydd i staff er mwyn cefnogi cydgysylltiad a gwelliannau. Byddwn yn monitro'r sefyllfa drwy'r wybodaeth a'r sicrwydd a gawn gan y tîm Archwilio Mewnol, ac edrychwn ymlaen at ymgysylltu'n barhaus â'r Cyfarwyddwr newydd. Mae hyn ar sail dealltwriaeth y gall y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ofyn i'r rhai sy'n uniongyrchol gyfrifol am lywodraethu ar lefel ysgol unigol ddod i gyfarfod Pwyllgor os nad yw'r sicrwydd a roddir yn cael ei ystyried yn ddigonol.
42. Addasodd y Tîm Archwilio Mewnol ei dull o archwilio ysgolion eleni. Cwblhawyd llai o archwiliadau ysgol unigol nag arfer, ond roedd pob ysgol yn ymwneud ag ymarfer Hunanasesiad Rheoli Risg (HRhR). Drwy'r ymarfer hwn, ymatebodd ysgolion i gyfres fanwl o gwestiynau ar lywodraethu, risg, cydymffurfio a rheoli a chyflwynwyd portffolio o dystiolaeth i gefnogi eu honiadau. Fe'n cynghorir bod y tîm Archwilio Mewnol wedi samplu 25% o ysgolion Caerdydd, drwy adolygiad bwrdd gwaith, i ddarparu lefel eang o sicrwydd sylfaenol. O ystyried yr addasiadau gweithredol yr oedd angen i ysgolion eu gwneud drwy gydol 2020/21, mae'r dull o archwilio ysgolion

wedi bod yn bragmatig, ac rydym yn croesawu canlyniadau ystod o archwiliadau ysgol unigol a drefnwyd ar gyfer 2021/22.

43. Mae'r Pwyllgor yn cydnabod na all y Cyngor bennu rheolau i ysgolion mewn cysylltiad â glynu wrth faterion contractio, er y gall gynnig cyngor ar arfer da. Mae'r maes hwn o ddiddordeb yn flaenoriaeth i'r Pwyllgor ac rydym yn parhau i gefnogi'r gwaith o gynhyrchu a defnyddio canllawiau arfer gorau i ysgolion er budd atgyfnerthu stiwardiaeth a rheolaeth ariannol.
44. **ii) Y Fframwaith Llywodraethu - Gwybodaeth Ategol**
- A. Ymddwyn gyda hygrededd, dangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r rheol gyfreithiol**
45. Mae gofyn i bob Aelod a Swyddog y Cyngor gydymffurfio'n llawn â'r Codau Ymddwyn fel y'u nodwyd y Cyfansoddiad, sy'n nodi rolau a chyfrifoldebau penodol y Swyddogion a'r Aelodau ac yn egluro'r rhyngwyneb rhwng y rolau hyn. Mae'r rhain yn cynnwys:
- Swyddogaethau ac isadrannau a ddirprwyir i Swyddogion
  - Cod Ymarfer Aelodau
  - Cod Ymarfer Cyflogeion
  - Protocol Perthnasoedd Aelodau / Swyddogion
  - Ymrwymiad Caerdydd – ar ôl eu hethol, mae'r Aelodau'n ei lofnodi sy'n tanlinellu eu dyletswyddau i'r Ddinas a'i dinasyddion
46. Y Cyfarwyddwr Llywodraethu a Gwasanaethau Cyfreithiol yw'r Swyddog Monitro ac mae ganddo ddyletswydd benodol i sicrhau bod y Cyngor, ei Swyddogion a'r Cynghorwyr Etholedig yn arfer y safonau ymddygiad uchaf ym mhopeth a wnânt yn seiliedig ar Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 fel y'i diwygiwyd gan Atodlen 5, paragraff 24 Deddf Llywodraeth Leol 2000.
47. Mae gan y Pwyllgor Safonau a Moeseg gyfrifoldeb i fonitro a chraffu ar safonau moeseg y Cyngor, ei Aelodau, ei gyflogeion ac unrhyw ddarparwyr cysylltiedig sy'n cyflenwi gwasanaethau i'r Cyngor, ac adrodd wrth y Cyngor am unrhyw fater sy'n peri pryder. Mae'r Pwyllgor yn cael ei gadeirio gan berson annibynnol ac mae rôl y person hwnnw yn cynnwys pennu canlyniad cwynion yn erbyn Cynghorwyr ac Aelodau Cyfetholedig a monitro gweithdrefnau chwythu'r chwiban y Cyngor.
48. Yn 2020/21 rhoddwyd gwybod i'r Swyddog Monitro am gyfanswm o dri ar ddeg o gwynion yn ymwneud ag ymddygiad Aelodau. Mae'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus wedi ystyried un ar ddeg o'r cwynion ac wedi penderfynu nad oedd unrhyw dystiolaeth o dorri'r Cod, felly ni fyddai ymchwiliad pellach. Mae'r Cyngor yn aros i benderfynu ar y gŵyn sy'n weddill. Ymdriniwyd ag un gŵyn o dan y Protocol Datrys Lleol, ac fe'i datryswyd yn anffurfiol gan y Swyddog Monitro.

49. Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau a Moeseg Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor ar gyfer 2019/20 i'r Cyngor llawn ar 28 Ionawr 2021 gan amlinellu gwaith y Pwyllgor. Cyfeiriodd y Cadeirydd yn benodol at ganfyddiadau Arolwg yr Aelodau gan atgoffa'r Aelodau am y canllawiau ar y cyfryngau cymdeithasol. Mae'r Pwyllgor wedi cytuno bod cyflwyno ei Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor yn helpu'r Aelodau i ddeall rôl bwysig y Pwyllgor a'i waith; ac y byddai mwy o friffiau i'r Aelodau yn cael eu cyhoeddi yn ôl yr angen.
50. Mae'n angen i'r Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig gofrestru eu buddiannau personol yn unrhyw fusnes sy'n ymwneud â'r awdurdod a chydymffurfio â'r rheolau ar fuddiannau personol a nodir yng Nghod Ymddygiad yr Aelodau. Cyhoeddir yr holl fuddiannau personol a ddatgelir gan yr Aelodau ar wefan y Cyngor yn y wybodaeth ar broffiliau'r Aelodau. Mae Polisi'r Cyngor ar Fuddiannau Personol ac Ail Swyddi'r Swyddogion yn mynnu bod staff yn datgelu unrhyw fuddiant personol sydd yn neu a allai wrthdaro â'u dyletswyddau i'r Cyngor a'r holl swyddi eraill. Mae'r polisi'n nodi bod yn rhaid i bob un o gyflogeion y Cyngor, dan y Cod Ymddygiad Cyflogeion, sicrhau nad yw ei fuddiannau preifat yn gwrthdaro â'i ddyletswyddau cyhoeddus, a chydymffurfio â rheolau'r Cyngor ar gofrestru a datgan buddiannau ariannol ac anariannol.
51. Mae Gwerthoedd Corfforaethol y Cyngor yn canolbwyntio ar degwch, bod yn agored a chydweithio. Mae'r Cyngor yn cefnogi diwylliant o ymddygiad sy'n seiliedig ar y gwerthoedd hyn sy'n llywio sut y caiff gweledigaeth hirdymor y Cyngor ei rhoi ar waith, yn ogystal â sut mae'r Aelodau a'r Swyddogion yn cyflawni eu rolau dydd i ddydd. Mae gwaith cynllunio corfforaethol a chyfarwyddiaethau datblygiad a pherfformiad personol wedi'u cyfuno â chyflawni gwerthoedd a blaenoriaethau corfforaethol.
52. Mae'r Siarter Strategaeth Gweithlu a Chyflogeion yn parhau i sicrhau bod gweledigaeth a gwerthoedd y Cyngor a'r Cynllun Corfforaethol yn cyd-fynd â'i gilydd:
- Mae Siarter y Cyflogai yn nodi disgwyliadau'r holl staff (cyflogeion, rheolwyr ac uwch reolwyr) ac mae wedi ffurfio rhan o'r broses gosod amcanion ar gyfer adolygiadau personol
  - Mae Strategaeth y Gweithlu'n ceisio sicrhau canlyniadau ar gyfer a chyda'r cyflogeion, o fewn diwylliant sy'n cefnogi gweithlu hyblyg, cymwys, cynwysedig ac amrywiol.
53. Mae'r Cyngor yn trin twyll, llygredd a chamweinyddu yn ddifrifol iawn ac mae'r strategaeth a'r polisiâu canlynol yn atgyfnerthu hynny er mwyn arbed a rheoli achosion o'r fath
- Strategaeth Atal Twyll a Llygredd
  - Rheolau Gweithdrefn Ariannol
  - Archeb Sefydlog Contract a Rheolau Caffael
  - Polisi Chwythu'r Chwiban
  - Polisi Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygru
  - Polisi Atal Gwyngalchu Arian

- Polisi Diogelwch TGCh
  - Polisi a Gweithdrefn Diogelu Data
  - Polisiâu AD ynghylch ymchwilio a disgyblu staff
54. Cyflwynwyd y Strategaeth Atal Twyll a Llygredd ym mis Gorffennaf 2019 drwy amrywiaeth o ddulliau cyflawni megis e-ddysgu a gweithdai mewn lleoliadau. Mae tua 5000 o staff a llywodraethwyr ysgol wedi dilyn y cwrs neu wedi mynychu hyfforddiant / gweithdai wyneb yn wyneb. Cefnogir y Cyngor hefyd gan amrywiaeth o bolisiâu, gweithdrefnau a rheoliadau, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â Rheolaeth Ariannol, Diogelu Data, Iechyd a Diogelwch, Cydraddoldeb a Diogelwch TG.
55. Yn 2020/21, mae'r Cyngor wedi gweinyddu swm sylweddol o gymorth grant sy'n gysylltiedig â'r pandemig ar ran Llywodraeth Cymru. Gweithiodd tîm amlddisgyblaethol o gydweithwyr o Ardrethi Busnes, Archwilio, Cyfrifon Taladwy, TG a Llywodraethu Gwybodaeth yn agos gyda'i gilydd er mwyn sicrhau bod rheolaethau ymlaen llaw yn gadarn, yr ymchwiliwyd i anghysondebau ac yr adolygwyd taliadau. Mae dilysu a sicrwydd ar ôl talu wedi cynnwys:
- Archwiliadau â llaw o hawl / cymhwysedd, gan ddefnyddio gwybodaeth a gyflwynwyd ar y ffeil dalu, a gwybodaeth ffynhonnell agored i gadarnhau bod busnesau'n masnachu;
  - Cymryd rhan mewn dau ymarfer paru data er mwyn dilysu ymhellach.
56. Mae gan y Cyngor Bolisi Chwythu'r Chwiban ar waith a thrwy hwnnw, anogir staff a chontractwyr i nodi achosion o gamymddwyn neu ymddygiad anghyfreithlon yn y sefydliad, sy'n effeithio ar y cyhoedd ac eraill (gwneud datgeliad er budd y cyhoedd). Yn 2020/21, rhoddwyd gwybod am gyfanswm o ddau achos chwythu'r chwiban i'r Swyddog Monitro.
57. Y Cyfarwyddwr Corfforaethol Adnoddau sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am y weinyddiaeth ariannol (Swyddog A151) a threfniadau llywodraethu gwybodaeth y Cyngor (SIRO). Mae trefniadau rheoli ariannol y Cyngor yn cydymffurfio â gofynion llywodraethu rôl Prif Swyddog Ariannol Llywodraethau Lleol, sydd wedi'u nodi yng Nghod Rheolaeth Ariannol Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) 2020.

B. Sicrhau ymgysylltu agored a chynhwysfawr â rhanddeiliaid.

58. Trwy ei Werthoedd Corfforaethol, mae'r Cyngor yn nodi ymrwymiad i fod yn "agored a gonest ynghylch y penderfyniadau anodd sy'n ein hwynebu, a rhoi'r cyfle i bobl ddweud eu dweud ynghylch yr hyn sy'n bwysig iddynt a'u cymunedau." Mae ymgynghori, ymgysylltu a chydweithio â dinasyddion yn ganolog er mwyn cyflawni'r gwerth hwn a chânt eu cyflwyno fel a ganlyn.
59. Mae'r pandemig wedi arwain at gynnal (bron) pob cyfarfod o bell. Mae cyfarfodydd wedi parhau'n agored i'r cyhoedd, ac eithrio pan drafodir gwybodaeth gyfrinachol neu a eithrir, yn unol â'r gyfraith. Parhaodd

cyfarfodydd Llawn y Cyngor i gynnwys cyfle ar gyfer cwestiynau gan y cyhoedd ac mae Pwyllgorau Craffu'r Cyngor wedi gwahodd cyfraniadau gan randdeiliaid yn rhithiol at eu rhaglen graffu, trwy ymchwil ac ymarferion ymgynghori a chyfle uniongyrchol i drafod â'r Pwyllgorau. Yn ystod 2020/21, mae nifer a mathau cyfarfodydd Pwyllgorau a'r Cyngor wedi cynyddu o gymharu â 2019/20.

Data Gwe-ddarlledu			
Blwyddyn	2018-19	2019-20	2020-21
Nifer y Cyfarfodydd a We-ddarlledwyd	37	54	105
Nifer y Pwyllgorau (Mathau) a we-ddarlledwyd	8	10	21
Cyfanswm yr Oriau Gwe-ddarlledu	95:15:44	126:50:24	202:36:54
Nifer y bobl oedd yn gwyllo'n fyw	1674	1960	4594
Nifer y bobl sydd wedi gwyllo trwy'r Archifau	3376	6909	10963
Cyfanswm y bobl sydd wedi gwyllo	5050	8869	15557

60. Er mwyn cefnogi bod yn agored, mae'r Cyngor yn canolbwyntio ar gynyddu data trwy ddatblygu Strategaeth Data Agored fel rhan o Gynllun Cyhoeddi'r Cyngor. Mae wedi mabwysiadu dull llywodraeth y DU o gyhoeddi data hyd at isafswm o 3 seren o raddfa 5 seren. Golyga hyn y dylai data fod ar gael yn hawdd ac ar gael i'w ail-ddefnyddio yn ôl yr angen (yn amodol ar y telerau yn y Drwydded Llywodraeth Agored). Mae setiau data yn parhau i gael eu nodi i'w cyhoeddi.
61. Cafwyd trafodaeth a her ar berfformiad a rheoli risg ac mae'r Uwch Dîm Rheoli yn adrodd ac yn adolygu bob tri mis, yna ceir herio a goruchwyllo pellach yng nghyfarfodydd y Cabinet, Pwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Archwilio. Mae Grŵp Llywio Rheoli Risg er mwyn datblygu ac adolygu polisi rheoli risg a fframweithiau atebolrwydd ac i gynorthwyo'r UDRh wrth adnabod risgiau corfforaethol newydd neu sy'n dod i'r amlwg. Datblygwyd rôl Sicrwydd o fewn amgylchedd yr UDRh, lle y mae'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yn trafod agweddau ar y sicrwydd, er enghraifft rheoli risg, rheoli perfformiad, canlyniadau a chynnydd ar argymhellion a wneir gan archwilyr, cyrff a rheoleiddwyr mewnol ac allanol. Mae hyn wedi cynyddu'r gwelededd a'r cysylltiadau rhwng y darnau sicrwydd hyn. Mae'r cyfarfodydd rhwng y Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwyr ac Aelodau'r Cabinet i gytuno ar gamau gweithredu sy'n deillio o drafodaeth agored ynghylch yr heriau o ran perfformio a darparu gwasanaethau wedi parhau am y rhan fwyaf o 2020/21.
62. Rhoddir cyfle i'r cyhoedd a rhanddeiliaid eraill roi gwybod i'r Cyngor beth yw eu barn ar y gwasanaethau a ddarperir trwy Bolisi Sylwadau, Cwynion a Chanmol y Cyngor. Mae'n adlewyrchu'r arweiniad a roddir gan Bapur Polisi a Chanllawiau Model Llywodraeth Cymru ar Ddelio â Chwynion, yn ogystal ag

arweiniad a gafwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru sydd bellach yn rhoi pwyslais mwy ar ddatrys cwynion yn brydlon. Caiff y Cabinet wybod bob blwyddyn am nifer y cwynion a ddaw i law.

63. Mae dinasyddion, cymunedau a phartneriaid yn parhau i gael eu cynnwys trwy raglen o ymgysylltu â dinasyddion, ymgynghori cyllidebol, arolygon Holi Caerdydd sy'n ceisio barn ar ystod o ddatganiadau Ansawdd Bywyd ac Ansawdd Gwasanaeth. Defnyddir allbwn y rhain i lywio cynigion a phenderfyniadau o ran blaenoriaethau a chynllunio ar gyfer darparu gwasanaethau. Mae lle i wella o ran nifer y bobl sy'n mynychu'r sesiynau ymgysylltu hyn a bydd y Cyngor yn parhau i geisio cynyddu nifer y bobl sy'n cymryd rhan.
64. Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd â rhanddeiliaid sefydliadol y mae'r Cyngor yn atebol iddynt, sy'n cynnwys Llywodraeth Cymru ac Archwilwyr Allanol y Cyngor (Archwilio Cymru). Gwnaed ymdrechion hefyd i feithrin perthnasoedd agored ac effeithiol rhwng y Cyngor Sir a'r chwe Chyngor Cymuned yng Nghaerdydd trwy Siarter y Cynghorau Cymuned ("y Siarter"). Mae'n adlewyrchu'r Siarter model a gyflwynodd Llywodraeth Cymru ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ac mae'n seiliedig ar gydraddoldeb partneriaeth rhwng y ddwy haen o lywodraeth leol.
65. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Caerdydd yn cynrychioli partneriaeth statudol rhwng sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r sector gwirfoddol, a gadeirir gan Arweinydd y Cyngor i gyflawni Cynllun Lles y ddinas. Mae'r Cynllun Lles, sy'n ymateb i'r dystiolaeth yn yr Asesiad Lles yn canolbwyntio ar feysydd cyflenwi gwasanaethau cyhoeddus sy'n gofyn am waith partneriaeth yn y bôn rhwng gwasanaethau cyhoeddus a chymunedol, ac â dinasyddion Caerdydd. Mae BGC Caerdydd yn cael ei gefnogi gan drefniadau llywodraethu a darparu mewn partneriaeth, gan adrodd drwy eithriad i'r BGC bob chwarter. Yn ystod y pandemig, mae BGC Caerdydd wedi cyfarfod yn fwy rheolaidd er mwyn arwain ymateb strategol cydgysylltiedig i faterion pwysig ar draws gwasanaethau cyhoeddus y ddinas. Ystyriodd BGC Caerdydd yr adroddiad blynyddol ar y Cynllun Lles ym mis Medi 2020.

C. Diffinio deilliannau yn nhermau buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy.

66. Er mwyn amlinellu ei huchelgais ar gyfer y ddinas, nododd y Weinyddiaeth raglen polisi newydd ar gyfer y pum mlynedd rhwng 2017 a 2022, sef 'Uchelgais Prifddinas'. Diweddarwyd yr ymrwymadau polisi dan sylw ym mis Ionawr 2020. Wrth wraidd Uchelgais Prifddinas mae'r nod o greu prifddinas wyrddach, decach a chryfach, a threchu tloidi ac anghydraddoldeb o bob math.
67. Mae Uchelgais Prifddinas yn nodi pedair blaenoriaeth:
  - **Gweithio dros Gaerdydd:** Sicrhau y gall ein holl ddinasyddion gyfrannu at lwyddiant y ddinas a manteisio ar hynny.
  - **Gweithio dros Gymru:** Mae angen prifddinas lwyddiannus i greu Cymru lwyddiannus.

- **Gweithio ar gyfer y Dyfodol:** Rheoli twf y ddinas mewn ffordd gynaliadwy.
  - **Gweithio dros Wasanaethau Cyhoeddus:** Sicrhau bod ein gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu darparu'n effeithlon, effeithiol a chynaliadwy yn wyneb y galw cynyddol a chyllidebau llai.
68. Mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi sut caiff blaenoriaethau'r Weinyddiaeth ar gyfer Caerdydd eu cyflawni, gan sicrhau eglurder o ran beth fydd yn cael ei gyflawni, ac erbyn pryd. Yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi Amcanion Lles Caerdydd, y camau y byddwn yn eu rhoi ar waith i'w cyflawni a sut y byddwn yn mesur cynnydd. Y saith Amcan Lles yw:
- Mae Caerdydd yn lle gwych i gael eich magu
  - Mae Caerdydd yn lle gwych i dyfu'n hŷn
  - Cefnogi pobl allan o dlodi
  - Cymunedau diogel, hyderus a grymus
  - Prifddinas sy'n gweithio dros Gymru
  - Mae Caerdydd yn tyfu mewn ffordd gadarn
  - Moderneiddio ac integreiddio ein gwasanaethau cyhoeddus
69. Cytunodd y Cyngor a Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Caerdydd ar yr un Amcanion Lles, gan greu cyswllt clir rhwng y Cynllun Corfforaethol a 'Chynllun Lles 2018-23' y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae'r 'Cynllun Ardal ar gyfer Anghenion Gofal a Chymorth 2018-23' a gynhyrchwyd gan Bartneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig Caerdydd a'r Fro yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 hefyd yn cynnig dull mwy cyson o gynllunio ar draws ystod o bartneriaid.
70. Mae'r Cynllun Corfforaethol yn gynllun tair blynedd treigl sy'n cael ei adnewyddu'n flynyddol. Cymeradwywyd y gwaith adnewyddu diweddaraf gan y Cyngor ym mis Chwefror 2021, a lywiwyd gan yr ymgynghoriad ar gynigion cyllidebol ar gyfer 2021/22.
71. Caiff y gwaith o gyflawni'r Cynllun Corfforaethol ei fonitro drwy Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor, sydd hefyd yn galluogi agenda bolisi'r Cyngor i gael ei hadnewyddu a'i diweddarau yn ôl yr angen. Bydd hyn yn cynnwys:
- Monitro perfformiad chwarterol gan y Cabinet a'r Uwch Dîm Rheoli yn rhan o'i rôl fel Bwrdd Sicrwydd. Adrodd ar gynnydd i Aelodau ochr yn ochr â'r gwaith Monitro Cyllidebol
  - Asesiadau strategol hanner blwyddyn a diwedd blwyddyn o berfformiad sy'n cynnwys yr Adroddiad Lles Blynnyddol i fodloni gofynion statudol o ran adrodd ar berfformiad. Mae hyn yn cynnwys yr holl ddata perfformiad perthnasol, fel y'i llywir gan gofrestr risg a monitro cyllid y Cyngor. Caiff yr asesiad hanner blwyddyn ei ystyried gan Bwyllgor Craffu Adolygu Polisi a Pherfformiad (PRAP) cyn iddo gael ei dderbyn gan y Cabinet. Caiff yr asesiad diwedd blwyddyn ei ystyried gan PRAP a'r Cabinet cyn cael ei gymeradwyo mewn cyfarfod y Cyngor llawn.

72. Mae Pwyllgor Craffu PRAP yn ystyried drafft cynnar o'r Cynllun Corfforaethol er mwyn helpu i lunio polisi corfforaethol.
73. Caiff targedau ar gyfer y Dangosyddion Perfformiad Allweddol eu hystyried gan y Panel Perfformiad, sy'n cynnwys aelodau o'r Pwyllgor Craffu Adolygu Polisi a Pherfformiad fel ni fel Cadeiryddion pob pwyllgor craffu.
74. Sesiynau herio a gynullwyd gan yr Arweinydd, y Prif Weithredwr, yr Aelod(au) Cabinet perthnasol a'r Cyfarwyddwr(au) i gwblhau Camau, Dangosyddion Perfformiad Allweddol a Thargedau yn ôl Amcan Lles.
75. Cynhaliwyd ymgynghoriad ar gynigion cyllidebol 2020/21 y Cyngor "Newid i Gaerdydd" o 19 Rhagfyr 2020 tan 31 Ionawr 2021. Arweiniodd effaith y pandemig at oedi yn setliad y Gyllideb gan Lywodraeth Cymru ac roedd yr ymgynghoriad ar y gyllideb ar gyfer cynigion cyllideb 2021/22 ar gyfer y cyfnod rhwng 13 Ionawr 2021 a 10 Chwefror 2021. Rhagwelir y bydd yr amserlen ymgynghori yn dychwelyd i'r llinell amser cyn y pandemig ar gyfer setliadau cyllideb yn y dyfodol. Fel yr amlinellwyd o dan egwyddor B y DLIB hwn, gan sicrhau ymgysylltu agored a chynhwysfawr, defnyddiwyd nifer o fecanweithiau i sicrhau bod yr ymgynghoriad mor hygyrch â phosibl. Roedd yr ymgynghoriad yn galluogi aelodau'r cyhoedd i ddweud eu barn ar y cynigion cyllidebol. Cyfrannodd at y penderfyniadau terfynol ar newid gwasanaethau, a oedd yn canolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus a werthfawrogir yn wyneb caledi parhaus.
76. Mae adeiladu ar ddull Strategaeth Cyllideb y Cyngor dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf yn allweddol i gynllunio ar gyfer y blynyddoedd ddod. Nododd y Cyngor fwlc yn y gyllideb o £84.9 miliwn ar gyfer y cyfnod 2022/23 tan 2025/26. Mae'r rhagolygon dros y tymor byr yn edrych yn heriol iawn wrth i wasanaethau geisio gwella o effaith y pandemig wrth reoli'r cynnydd yn y galw am rai gwasanaethau ac adennill lefelau incwm a gollwyd mewn meysydd eraill fel lleoliadau diwylliannol ac arlwyo mewn ysgolion. Wrth edrych ymhellach i'r dyfodol, mae'r tymor canolig hefyd yn destun pryder a manylodd Adroddiad Cyllideb 2021/22 ar yr heriau o ran y pandemig a phwysau ariannol parhaus eraill, gyda'r anhawster o ran pennu a chyflawni arbedion cyllidebol o flwyddyn i flwyddyn. Mewn blwyddyn arferol, bydd Strategaeth Cyllideb y gellir ei chyflawni yn parhau'n ddogfen allweddol i'w hadolygu ond gydag effaith y pandemig bydd hyn yn gofyn am fonitro agosach fyth ac ail-lunio'r strategaeth o bosibl wrth i wasanaethau esblygu i'w siâp a'u maint yn y dyfodol.

Ch. **Pennu'r ymyriadau y mae eu hangen i optimeiddio'r gwaith o gyflawni'r deilliannau a fwriedir.**

77. Caiff pob penderfyniad gan y Cabinet a'r Cyngor eu hategu gan adroddiadau ysgrifenedig gan Swyddogion ar oblygiadau cyfreithiol, AD, eiddo ac ariannol y penderfyniad. Hefyd, mae angen yr adroddiadau hyn i amlinellu'r canlyniadau

economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol, y risgiau allweddol a'r camau gweithredu amgen sydd ar gael.

78. I fodloni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion lles a datganiad lles yn rhan o ddatblygiad y Cynllun Corfforaethol. Er mwyn sicrhau bod yr egwyddor datblygu cynaliadwy yn cael ei hystyried yn barhaus, canolbwyntiwyd ar ystyried y 5 ffordd o weithio ar gam cynnar y gwaith o ddatblygu polisi. Anogir datblygu polisi, ar draws y sefydliad, i ystyried:

- **Hirdymor:** Y tueddiadau sy'n effeithio ar Gaerdydd heddiw ac yn y dyfodol.
- **Atal:** Ymyrryd yn gynharach i atal problemau sy'n effeithio ar ddinasyddion rhag digwydd neu waethygu.
- **Cynnwys Pobl:** Ymgysylltu â dinasyddion, yn enwedig y rhai mwyaf agored i niwed yng nghymdeithas.
- **Integreiddio:** Gweithio ar draws ffiniau i gyflawni Uchelgais Prifddinas, agenda bolisi'r weinyddiaeth ar gyfer y ddinas.
- **Cydweithio:** Gweithio gydag eraill i gael mwy o effaith.

79. Mae'r Cyngor yn defnyddio nifer o ffynonellau gwybodaeth i hunanasesu cynnydd yn erbyn Amcanion Lles, gan gynnwys:

- **Cynnydd yn erbyn Mesuriadau Perfformiad Allweddol y Cyngor** – Nodir nifer o fesuriadau perfformiad yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor sy'n helpu i ddangos y cynnydd a wnaed i gyflawni'r Amcanion Lles. Pan yn berthnasol, rhoddir targedau yn erbyn y mesuriadau perfformiad hyn i ddangos lefel y cyrhaeddid a ddymunir. Neilltuir statws CMG i fesuriadau perfformiad: GWYRDD pan fo'r canlyniad yn bwrw'r targed neu'n rhagori arno; MELYN pan fo'r canlyniad o fewn 10% o'r targed, a CHOCH pan fo'r canlyniad yn fwy na 10% o'r targed.
- **Cynnydd yn erbyn y Camau ym mhob Amcan Lles** - Gwnaeth y Cyngor gynnwys nifer o gamau yn y Cynllun Corfforaethol i helpu i gyflawni'r Amcanion Lles. Mae monitro cynnydd y Camau hyn yn rhoi dealltwriaeth o'r hyn a gyflawnwyd a lle mae angen mwy o waith.
- **Adroddiadau Archwilio** – Mae'r Cyngor yn destun nifer o archwiliadau gan gyrff rheoleiddio gan gynnwys Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn (Addysg) ac Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC). Mae eu canfyddiadau'n helpu'r Cyngor i asesu meysydd perfformiad cryf, yn ogystal â nodi meysydd lle mae angen gwella.
- **Arolygon ac Adborth Dinasyddion** - Mae arolwg blynyddol Holi Caerdydd, yn ogystal â gwaith ymgynghori ac ymgysylltu mwy penodol, yn rhoi cyfle i ddinasyddion Caerdydd rannu eu barn ar amrywiaeth eang o wasanaethau'r Cyngor. O hyn mae modd nodi meysydd perfformiad cryf, ynghyd â'r meysydd hynny lle teimla dinasyddion Caerdydd fod angen i'r Cyngor wella. Yn yr un modd, mae cwynion a chanmoliaethau'n ffynhonnell wybodaeth werthfawr o ran perfformiad, ac mae'r Adroddiad Lles Blynyddol yn cael ei ystyried gan y Cabinet ochr yn ochr â'r Adroddiad Cwynion Blynyddol.

- **Monitro Cyllid** – Adroddiad Alldro a Gwaith Monitro Cyllidebau'r Cyngor
  - **Adborth gan Bwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio** - Mae'r Cyngor yn ymateb i faterion ac argymhellion sy'n cael eu codi gan y Pwyllgorau Craffu, sy'n helpu i lywio gwelliant mewn perfformiad.
  - **Risg** - Mae Risgiau Corfforaethol a Chyfarwyddiaethau'r Cyngor yn cael eu hystyried fel rhan o ddarlun cynhwysfawr o berfformiad, ac mae'r Adroddiad Lles Blynyddol yn cael ei baratoi a'i ystyried gan y Cabinet ochr yn ochr ag Adroddiad Risg Corfforaethol Blynyddol y Cyngor. Drwy adolygu'r wybodaeth hon gall y Cyngor ddatblygu darlun cytbwys o daith wella'r Cyngor dros y flwyddyn.
80. Drwy ddefnyddio'r wybodaeth hon, gall y Cyngor fonitro cynnydd ond hefyd nodi meysydd lle mae gwelliant. Mae gan y Cyngor hefyd drefn perfformiad ac atebolrwydd gadarn sy'n cynnwys llywodraethu gwleidyddol ehangach y Cyngor. Wrth ddatblygu'r hunanasesiad o berfformiad, cynhaliwyd y camau canlynol i sicrhau asesiad llawn a chytbwys:
- Dadansoddiad o Berfformiad y Gyfarwyddiaeth
  - Sesiynau Sicrwydd a gynullwyd gan y Prif Weithredwr gyda phob Cyfarwyddwr
  - Sesiynau Sicrwydd, a gynullwyd gan y Cabinet, gyda'r Prif Weithredwr ac Uwch Dîm Rheoli'r Cyngor
  - Adolygiad o'r Panel Perfformiad, a gynullwyd gan Gadeirydd y Pwyllgor Adolygu Polisi a Pherfformiad, ac sy'n cynnwys Cadeirydd pob un o Bwyllgorau Craffu'r Cyngor.
  - Ystyriaeth gan y Pwyllgor Craffu Adolygu Polisi a Pherfformiad
81. Trwy ddefnyddio'r wybodaeth hon, gall y Cyngor nodi meysydd gwella a dathlu llwyddiant, a hefyd nodi meysydd lle na fu'r perfformiad cystal, ac felly'r meysydd sydd angen mwy o sylw.
82. Bu cynnydd yn y cyfathrebu â staff gan y Prif Weithredwr yn ystod 2020/21 i sicrhau bod staff yn ymwybodol o'r datblygiadau diweddaraf wrth i effeithiau'r pandemig fynd a dod drwy gydol y flwyddyn. Er mwyn sicrhau yr ymgynghorwyd â staff, ac yr oeddynt wedi'u cynnwys yn y gwaith o wneud penderfyniadau, defnyddiwyd nifer o sianeli cyfathrebu gan gynnwys Diweddariad y Prif Weithredwr, y Briff Craidd, negeseuon Gwybodaeth i Staff, yr App Staff, a DigiGov (system AD y Cyngor).
83. Mae'r gwaith o ymgynghori ar benderfyniadau drafft sy'n deillio o gynigion cyllidebol yn drwyadl ac mae'r effaith ar ddinasyddion a defnyddwyr gwasanaeth yn ystyriaeth bwysig. Mae cynnwys dinasyddion wedi parhau i fod yn ddull pwysig o nodi a dylunio gwasanaethau i fodloni anghenion a disgwyliadau defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion yng Nghaerdydd yng nghyd-destun cyfyngiadau cyllidebol. Er mwyn sicrhau y gwneir penderfyniadau cadarn yn seiliedig ar brosiectau, mae'r Cyngor wedi datblygu

templed Achos Busnes gan ddefnyddio “Model Pum Achos” Swyddfa Masnach y Llywodraeth fel yr argymhellir gan Drysorlys EM i’w defnyddio gan gyrff y Sector Cyhoeddus.

84. Mae Strategaeth Cyllideb y Cyngor yn seiliedig ar ddull cyllidebu cynyddrannol lle caiff cyllidebau i raddau eu helaeth eu llywio gan flaenoriaethau corfforaethol a siâp gofynnol y sefydliad yn y dyfodol. Cafodd y themâu ar gyfer arbedion yn Strategaeth y Gyllideb ar gyfer 2021/22 eu categoreiddio fel Effeithlonrwydd, Cynhyrchu Incwm a Newid Gwasanaethau. Roedd y newid hwn yn ymateb er mwyn magu mwy o hyder wrth gyflawni arbedion gan ganolbwyntio ar arbedion effeithlonrwydd yn bennaf cyn dechrau Blwyddyn Ariannol 2020/21. Mae dechrau’r pandemig wedi effeithio ar lwyddiant unrhyw gynigion o ran cynhyrchu incwm a bydd gwaith yn cael ei wneud i weithredu strategaethau amgen.
85. Cardiff City Transport Services Ltd. Penderfynodd Bws Caerdydd, un o’r is-gwmnïau sydd ym mherchenogaeth lwyr y Cyngor, gyfethol dau gyfarwyddwr anweithredol annibynnol sydd â sgiliau profedig mewn gwasanaethau llywodraethu a thrafnidiaeth. Yn ei gyfarfod ar 28 Ionawr 2021, cytunodd y Cyngor y dylid ymestyn cyfnod y ddwy swydd Cyfarwyddwr Anweithredol Annibynnol ymhellach am gyfnod o 20 mis tan fis Hydref 2022 yn dilyn etholiadau nesaf y Cyngor ym mis Mai 2022 i alluogi’r ddau unigolyn i barhau i gyfrannu eu sgiliau a’u harbenigedd priodol at waith y Bwrdd a’r Cwmni yn ystod y pandemig Covid-19 parhaus.
86. Mae’r Cyngor wedi gweithio gyda’r Cwmni, Llywodraeth Cymru ac Ymddiriedolwyr y cynllun Pensiwn er mwyn datrys yr heriau sy’n wynebu’r cwmni (h.y. Cynllun Pensiwn, cynaliadwyedd busnes hirdymor, Covid 19). Yn ei gyfarfod ym mis Hydref 2020 cytunwyd ar becyn o gymorth hyfywedd ariannol gan gynnwys ychwanegu ecwiti a dod yn gyflogwr statudol ar gyfer cynllun pensiwn y Cwmni. Cydnabyddir bod bwrdd y cwmni a’r tîm rheoli newydd yn gwneud cynnydd sylweddol yng ngoleuni effeithiau sylweddol ar y diwydiant bysus ledled Cymru. Fel rhan o adolygiad o lywodraethu is-gwmnïau, comisiynwyd adroddiad archwilio mewnol hefyd yn ystod 2021/22.

D. Datblygu capsiti’r endid, gan gynnwys gallu ei arweinwyr a’r unigolion oddi mewn iddo.

87. Mae’r cyfrifoldebau gwneud penderfyniadau ac o ran awdurdod wedi eu nodi yn glir yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Mae hyn yn disgrifio rolau a pherthnasoedd o ran gwneud penderfyniadau rhwng y Cyngor Llawn, y Cabinet, Pwyllgorau Craffu a Phwyllgorau Anweithredol eraill. Mae hefyd yn manylu ar benderfyniadau a ddirprwywyd i uwch swyddogion drwy’r haenau rheoli gwahanol.
88. Y Cabinet yw’r rhan o’r Cyngor sy’n gyfrifol am wneud rhan fwyaf o’r prif benderfyniadau. Mae’r Cabinet yn cynnwys yr Arweinydd a etholir gan y Cyngor a hyd at naw cynghorydd arall y mae’n eu hethol i’w cymeradwyo gan y Cyngor. Mae’n rhaid i’r Cabinet wneud penderfyniadau yn unol â pholisïau cyffredinol a

chyllideb y Cyngor. Os yw'n dymuno gwneud penderfyniad nad yw'n rhan o'r gyllideb na'r fframwaith polisi, mae'n rhaid ei gyfeirio at y Cyngor llawn i wneud penderfyniad.

89. Newidiodd strwythur uwch reolwyr y Cyngor yn ystod 2020/21. Arweiniodd hyn at greu dwy swydd Cyfarwyddwr ar gyfer Tai, Oedolion a Chymunedau a Gwasanaethau Plant, dileu swydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol a dileu dwy swydd cyfarwyddwr cynorthwyol ar gyfer Gwasanaethau Oedolion a Phlant. Dirprwywyd y cyfrifoldeb statudol dros y Gwasanaethau Cymdeithasol i Gyfarwyddwr Corfforaethol Pobl a Chymunedau.
90. Nod y Cyngor yw sicrhau bod gan Aelodau a Swyddogion y sgiliau, y wybodaeth a'r capasiti i gyflawni eu cyfrifoldebau yn effeithiol ac mae'n cydnabod y pwysigrwydd o gael pobl gymwys, sydd wedi'u hyfforddi'n dda. Mae pob Aelod newydd yn mynychu rhaglen sefydlu i'w gyflwyno i'r Cyngor a'i werthoedd, ei amcanion, ei bolisiau a'i weithdrefnau. Mae pob swyddog newydd yn cyflawni lefel sefydlu briodol sy'n cynnwys cyflawni cyfres o fodiwlau hyfforddiant e-ddysgu gorfodol. Mae gan bob modiwl hyfforddiant gorfodol ei ddyddiad targed ei hun y mae'n rhaid cydymffurfio'n llawn ag ef. Mae Rhaglen Rheolwyr Caerdydd fewnol yn arwyddocâd o ymrwymiad i sicrhau mwy o ddysgu a datblygu ar gyfer staff â chyfrifoldebau rheolwr llinell. Mae'r rhaglen yn parhau i gael ei chynnig yn ehangach ar draws y corff swyddogion heb y gofyniad i sefyll cymhwyster lefel 3 ffurfiol SARh.
91. Gwerthusir perfformiad yn bennaf trwy broses Perfformiad Personol y Cyngor, sy'n cynnig fframwaith i gyflogeion a rheolwyr drafod perfformiad ac ymddygiad yn y gweithle yn ogystal â nodi anghenion dysgu a datblygu. Mae'n galluogi cyflogeion i ddeall yn glir eu rolau, eu cyfrifoldebau a'r ymddygiad a ddisgwylir ganddynt a hefyd yn rhoi dealltwriaeth glir o sut mae eu swydd a'u hymdrechion yn cyfrannu at amcanion y Cyngor. Mae Adolygiadau Personol Aelodau hefyd ar waith i'w helpu i ddiweddarau eu gwybodaeth a dysgu sgiliau newydd pan fo'n ofynnol, i fod yn fwy effeithiol wrth gefnogi eu cymunedau. Mae gan Academi Cyngor Caerdydd nifer o raglenni a chyrtsiau dysgu a datblygu y gellir eu cyrchu a'u cyflwyno o bell.
92. Mae iechyd a lles y cyflogeion yn flaenoriaeth yn Strategaeth Gweithlu Caerdydd. Mae'r Cyngor yn parhau i gefnogi'r Addewid 'Amser i Newid', mae wedi cael ei nodi'n Gyflogwr Hyderus gyda Phobl Anabl, wedi llofnodi'r Siarter Marw i Weithio ac wedi cyflawni Gwobr Arian y Safon Iechyd Corfforaethol.
93. Bydd y Cyngor yn cyhoeddi'r Adroddiad Lles Blynyddol nesaf ym mis Gorffennaf 2021, os caiff ei gymeradwyo gan y Cyngor, yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Mae hwn yn rhoi gwerthusiad cryno ôl-weithredol o berfformiad 2020/21 ac yn nodi meysydd ffocws wrth symud ymlaen.

Dd. Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.

94. Mae rheoli risg yn rhan ganolog o'r gwaith o wneud penderfyniadau strategol ac yn elfen allweddol o reoli busnes, cynigion y gyllideb, strategaeth y gyllideb, ac ystyriaethau rhaglenni a phrosiectau. Cedwir Cofrestr Risgiau Corfforaethol ac fe'i hadolygir gan yr UDRh bob tri mis er mwyn sicrhau ei bod yn cynnwys y prif risgiau i'r weledigaeth, yr amcanion a'r blaenoriaethau corfforaethol. Mae Map Risgiau Corfforaethol wedi ei defnyddio trwy gydol 2020/21 i gynnig portread didwyll o statws y risgiau corfforaethol ac i gynorthwyo ymateb cymesur gan y tîm rheoli.
95. Parhaodd Hyrwyddwr Risgiau Aelodau enwebedig, Hyrwyddwr Risgiau Uwch Swyddogion a rhwydwaith o Hyrwyddwyr Risgiau Cyfarwyddiaethau i gefnogi'r Strategaeth a Pholisi Rheoli Risgiau. Mae'r broses wedi ei chynllunio i sicrhau perchnogaeth glir o'r risgiau a nodir, a adolygir ac a ddygir ymlaen yn systematig bob tri mis ariannol.
96. Cynlluniwyd pum Pwyllgor Craffu sefydlog y Cyngor i gynorthwyo'r Cabinet i ddarparu gwasanaethau hygyrch, effeithlon ac effeithiol ar gyfer dinasyddion. Ar gyfer y flwyddyn 2020/21, nid oedd y Pwyllgorau Craffu yn gallu cyfarfod am y cyfnod rhwng Ebrill 2020 a Mehefin 2020. Er mwyn cynnal lefel o graffu, sefydlwyd panel craffu COVID-19 yn cynnwys y pum Cadeirydd Craffu. Roedd y Panel yn gyfrifol am graffu ar swyddogaethau'r Cyngor, yn ogystal â'r gwaith a wnaed gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Caerdydd a'i effaith ar y gymuned leol. Rhoddwyd y Panel ar waith tan 30 Medi 2020. Cyfarfu'r panel hwn dair gwaith rhwng mis Mehefin 2020 a mis Gorffennaf 2020 ac ystyriodd 10 eitem yn amrywio o'r ymateb i'r pandemig mewn perthynas â gwasanaethau fel digartrefedd a materion gweithredol megis fframweithiau Rhaglenni a Chaffael Ysgolion.
97. Cyfarfu pob un o'r pum Pwyllgor Craffu ym mis Medi 2020 gydag un pwyllgor yn treialu cynnal cyfarfod o bell ddiwedd mis Gorffennaf 2020. Cynhaliwyd pob cyfarfod am weddill y flwyddyn o bell a chynhaliwyd 34 o gyfarfodydd Craffu o bell rhwng mis Medi 2020 a mis Mawrth 2021.
98. Mae Cyfarfodydd Craffu yn craffu cyn penderfynu, monitro ac adolygu polisiau a lansio ymholiadau manwl er mwyn helpu'r Cabinet i ddatblygu ac adolygu polisiau a gwasanaethau. Mae'r rhan fwyaf o'r argymhellion a gyflwynir gerbron y Cabinet yn dilyn Ymholiadau Craffu yn cael eu derbyn. Mae nifer o weithgareddau cydweithredol y Cyngor yn cael eu llywodraethu gan Gyd-bwyllgorau y gellir eu nodi ar wefan y Cyngor.
99. Mae gan y Cyngor drefniadau cadarn ar waith ar gyfer rheolaeth fewnol a nodir yn y tri datganiad a geir yn yr adroddiad hwn gan y Rheolwr Archwilio, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Uwch Dîm Rheoli yn y drefn honno.

100. Arweiniodd y pandemig at ymgysylltu yn amlach ar lechyd a Diogelwch rhwng Aelodau Etholedig penodedig, Cynrychiolwyr yr Undeb a Swyddogion perthnasol y Cyngor. Ffocws y fforwm lechyd a Diogelwch oedd sicrhau bod y canllawiau diweddaraf ar gael a'u gweithredu'n briodol ar gyfer pob un o'r gwahanol wasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu.

E. Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio er mwyn sicrhau atebolrwydd effeithiol.

101. Nod y Cyngor yw bod adroddiadau ar gyfer y cyhoedd a rhanddeiliaid eraill yn cael eu hysgrifennu mewn dull teg, cytbwys a dealladwy. Nod hyn yw sicrhau cydbwysedd rhwng rhoi gwybodaeth lawn a chyflawn i ddangos didwyllledd clir heb fod yn rhy drwm neu'n or-gymhleth.

102. Un o nodau eraill y Cyngor yw sicrhau ei bod yn hawdd i'r Cyngor a'r cyhoedd gael gafael ar wybodaeth a'i defnyddio. Mae wedi mabwysiadu model cynllun cyhoeddi y Comisiynydd Gwybodaeth, sy'n nodi'r dosbarthiadau o wybodaeth a ddylai fod ar gael fel mater o drefn.

103. Mae Adroddiad Lles Blynyddol y Cyngor yn arfarnu perfformiad, gan grynhoi canfyddiadau nifer o adroddiadau ar berfformiad, gan gynnwys mesurau ac arfarniadau cyflawniad corfforaethol yn erbyn Cynllun Lles Uchelgais Prifddinas a'r amcanion a'r gweithgareddau y mae'r Cyngor yn eu cyflwyno fel rhan o'r trefniadau Partneriaeth (BGC).

104. Asesiad o Lywodraethiant y Cyngor yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol mewn perthynas â 'Darparu Llywodraethiant Da mewn Llywodraeth Leol' fframwaith CIPFA / SOLACE, fel yr amlinellir yn yr Asesiad, y Broses a'r Grynodedb.

105. Mae argyfwng y pandemig wedi cael effaith ar ddarparu gwasanaethau ac mae hyn wedi'i ystyried wrth benderfynu ar y Datganiadau Sicrwydd Uwch Reolwyr (DSUR). Mae gan yr Uwch Dîm Rheoli gynllun gweithredu sy'n cynnwys materion llywodraethu sylweddol ac mae'r cynllun hwn yn datgan yn agored y prif broblemau llywodraethu sydd angen sylw yn dilyn yr adolygiad DSUR. Mae Cynllun Gweithredu y DLIB ar gyfer 2020/21 yn ogystal â 2021/22 wedi'u cynnwys yn yr adran ganlynol.

106. Parhaodd y Cyngor i allu cyfarfod (er o bell) ym mis Mai 2020 er mwyn sefydlu Pwyllgorau: eu maint, eu cylch gorchwyl a'u dyraniad o seddi. Noda Cyfansoddiad y Cyngor gyloch gorchwyl pob Pwyllgor a'r penderfyniadau y gall pob un o'r Pwyllgorau hynny eu cymryd, a chaiff ei adolygu'n rheolaidd gan Bwyllgor y Cyfansoddiad. Mae nifer o Bwyllgorau wedi eu penodi gan y Cyngor i ddarparu gwasanaethau rheoleiddio a chraffu ac maent yn paratoui adroddiadau blynyddol ar eu perfformiad a'u canfyddiadau.

107. Cyn darparu'r gwasanaethau trwy drydydd partiïon neu trwy drefniadau cydweithio, mae'r Tîm Gwasanaethau Cyfreithiol yn helpu cyfarwyddiaethau i sicrhau y caiff cyfrifoldebau ac atebolrwydd dros lywodraethu a rheoli risg eu dogfennu'n ddigonol. Mae'r strategaeth a'r polisi rheoli risg yn gofyn am

drefniadau rheoli risg clir ym mha bynnag fodel darparu gwasanaethau a ddefnyddir.

108. Mae Cyngor Caerdydd yn croesawu herio gan gyfoedion, arolygiadau ac ymchwiliadau gan gyrff rheoleiddio fel dull o roi sicrwydd ynghylch darparu gwasanaethau neu fel dull o nodi cyfleoedd i wella.

Cynllun Gweithredu'r DLIB 2020/21 – Materion Llywodraethu Sylweddol

109. Mae'r Uwch Dîm Rheoli yn berchen ar Gynllun Gweithredu ar gyfer materion Llywodraethu Sylweddol a chaiff ei adolygu a'i ddiweddarau'n ffurfiol ddwywaith y flwyddyn. Ystyriodd yr Uwch Dîm Rheoli y ddau fater llywodraethu eang ar gyfer y flwyddyn flaenorol a nodwyd y gellid cau'r ddau fater (oedd yn cynnwys chwe cham gweithredu) ond bydd tri cham gweithredu newydd yn cael eu hychwanegu.
110. Roedd camau gweithredu Cynllun 2020/21 yn ymwneud ag 1) gwneud penderfyniadau ar sail tystiolaeth gan gynnwys agweddau ar Genedlaethau'r Dyfodol a gwaith sicrwydd pellach mewn perthynas â phartneriaeth a llywodraethu cydweithredol, 2) Cydymffurfio, yn benodol o ran deall y bylchau yn y gydymffurfedd (cydymffurfio) â'r broses gorfforaethol i gyflawni asesiad mwy penodol.
111. Mae'r ddau fater a'r camau gweithredu cyfatebol wedi'u rhestru isod;

a) Mater sylweddol

Gwneud penderfyniadau gwybodus sy'n seiliedig ar dystiolaeth gan gynnwys agweddau ar Genedlaethau'r Dyfodol a gwaith sicrwydd pellach mewn perthynas â phartneriaethau a llywodraethu cydweithredol

Camau Gweithredu

Adolygu'r broses o wneud penderfyniadau er mwyn sicrhau bod pob agwedd sy'n gysylltiedig â chydymffurfiaeth gyfreithiol a rheoleiddiol wedi'u hymwreiddio yn y prosesau i ategu'r gwaith o reoli risg.

Cryfhau a datblygu ymhellach y wybodaeth cydymffurfio a ddarperir trwy Sicrwydd yr UDRh fel rhan o'r broses o wneud penderfyniadau a nodi pan fo angen gwneud gwelliannau fel sy'n briodol.

Gweithredu'r Fframwaith Llywodraethu Partneriaethau a Chydweithredol er mwyn gwella'r sicrwydd ynghylch llywodraethu'r modelau darparu gwasanaethau hyn.

Ymwreiddio a chymhwyso dealltwriaeth gyson o'r egwyddor Cenedlaethau'r Dyfodol a phum ffordd o weithio yn ei ymdrechion i wella canlyniadau ar gyfer ei ddinasyddion.

Cynnydd

Cynhaliwyd Cyfarfodydd Cyngor Technegol i ystyried goblygiadau ariannol a chyfreithiol cyn cwblhau adroddiadau.

Sefydlwyd grwpiau Goruchwyllo ar Brosiectau Mawr, Rhaglen Trefniadaeth Ysgolion, Llywodraethu Gwybodaeth a TAW er mwyn rhoi mewnwelediad cynnar wrth lunio adroddiadau.

Adroddir am ddiweddariadau rheolaidd o ystod o wybodaeth am gydymffurfiaeth i Gyfarwyddiaethau a'r Uwch Dîm Rheoli

Mae'r Fframwaith Partneriaeth a Llywodraethu Cydweithredol wedi cael ei ddefnyddio gan Gyfarwyddiaethau i ymgymryd â'u dyletswyddau ac ystyried lefel eu sicrwydd.

Cyhoeddwyd canllawiau pellach ar gyfer diwedd y flwyddyn gyda'r bwriad o weithredu cyfres dargedig o gwestiynau sy'n mynd i'r afael ag egwyddor Cenedlaethau'r Dyfodol a phum ffordd o weithio.

b) Mater sylweddol

Cydymffurfio, yn benodol wrth ddeall y bylchau o ran cydymffurfio, â'r broses gorfforaethol er mwyn cynnal asesiad â mwy o ffocws.

Camau Gweithredu

Adolygu'r fframwaith cydymffurfio er mwyn sicrhau bod pob agwedd wedi'i hadlewyrchu yng 'Nghategori Cydymffurfio' Datganiad Sicrwydd yr Uwch Reolwyr

Rhoi'r broses o driongli Datganiadau Sicrwydd ar waith yn unol â Chod Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor a rhoi adborth trwy'r Broses Rheoli Perthynas er mwyn sicrhau bod yr holl agweddau cydymffurfio yn gynrychiadol

Ar ôl ystyried y tair barn gallwn gynnig sicrwydd rhesymol bod trefniadau llywodraethu Cyngor Caerdydd yn parhau'n addas at y diben. Bydd y camau a nodwyd dan faterion sylweddol yn gwella ein trefniadau llywodraethu ymhellach.

Cynnydd

Mae'r meysydd blaenoriaeth ar gyfer cydymffurfio wedi'u cynnwys yn Rhaglen Waith yr Uwch Dîm Rheoli

Cynhaliwyd cyfarfodydd Hanner Blwyddyn gyda phob aelod o'r Uwch Dîm Rheoli lle mae'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol (Adnoddau) yn trafod Perfformiad a Sicrwydd ac yn profi hunanasesiadau

Cynllun Gweithredu'r DLIB 2021/22 – Materion Llywodraethu Sylweddol

Camau Gweithredu

Ymestyn a dyfnhau meysydd ymchwilio'r Uwch Dîm Rheoli mewn perthynas â chydymffurfiaeth, risg a chanlyniadau.

Ymestyn y sicrwydd ar ansawdd adolygiadau perfformiad drwy gasglu tystiolaeth ar lefel Cyfarwyddiaeth.

Ymgorffori yn yr hunanasesiad ar Sicrwydd y Pum Ffordd o Weithio mewn perthynas â Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol.

112. Materion Sylweddol - Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg (Y Gronfa Bensiwn).

Yn ystod 2020/21 parhaodd y Gronfa Bensiwn i drosglwyddo asedau i is-gronfeydd Partneriaeth Pensiwn Cymru (PPC) gyda buddsoddiad o £620m mewn tair o is-gronfeydd Incwm Sefydlog y Bartneriaeth ym mis Awst 2020. Fel yn achos Cronfa Cyfleoedd Ecwiti'r DU, mae'r is-gronfeydd Incwm Sefydlog hyn wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cytundebol Awdurdodedig (CCA) sy'n galluogi'r wyth awdurdod gweinyddu CPLIL yng Nghymru i gyfuno eu buddsoddiadau yn unol â gofynion Llywodraeth y DU. Nid yw'r trefniant llywodraethu ar gyfer y CCA wedi newid, a chaiff ei weithredu gan Link Fund Solutions gydag arolygiaeth yr wyth awdurdod a ddarperir trwy Gyd-bwyllgor Llywodraethu PPC sy'n cynnwys un aelod etholedig o bob awdurdod. Cefnogir y cydbwyllgor llywodraethu gan Weithgor Swyddogion sy'n cynnwys wyth Trysorydd Cronfeydd a Swyddog Buddsoddi.

Cymeradwyodd y Pwyllgor Pensiwn yr argymhelliad y dylai'r Gronfa Bensiwn drosglwyddo ei daliadau Ecwiti Rhanbarthol presennol o £700m i is-gronfeydd Ecwiti Byd-eang y Cynllun yn ei gyfarfod ym mis Tachwedd 2020. Yn ogystal, yn ei gyfarfod ym mis Chwefror 2020 cymeradwyodd y Pwyllgor Pensiwn y trosglwyddiad o £250m arall i gronfa Tracio Carbon Isel Ecwiti Byd-eang BlackRock gyda gostyngiad cyfatebol yn naliadau Ecwiti'r DU a'r Unol Daleithiau. Disgwylir i'r ddau drosglwyddiad hyn gael eu cwblhau ym mis Gorffennaf 2021. I'r dyfodol bydd effaith materion Amgylcheddol, Cymdeithasol a Llywodraethu yn ddylanwad cynyddol sylweddol ar benderfyniadau buddsoddi'r Gronfa Bensiwn.

Ystyrir y gallai'r canlynol gael goblygiadau posibl ar gyfnodau ariannol yn y dyfodol ac mae'n werth eu trafod yn y datganiad hwn.

<i>Mater sylweddol</i>	<i>Sefyllfa Diwedd Blwyddyn 2020/21</i>	<i>Swyddog Cyfrifol</i>
-------------------------------	--	------------------------------------

<p>Partneriaeth Pensiwn Cymru – Cronfa Buddsoddi Cymru.</p> <p><i>Cwblhau'r trosglwyddiadau i is-gronfeydd Ecwiti Bydeang y PPC a'r Gronfa Ecwiti Carbon Isel y cyfeirir atynt yn y paragraff blaenorol.</i></p> <p><i>Creu cronfeydd cyfun y PPC ar gyfer Ecwiti'r Farchnad Newydd yn ystod 2021/22.</i></p>	<p><i>Bydd Cronfa Bensiwn Caerdydd a'r Fro yn parhau i gymryd rhan yn y gwaith o ddatblygu trefniadau cyfuno buddsoddiadau trwy Gyd-bwyllgor Llywodraethu PPC a'r Gweithgor Swyddogion.</i></p> <p><i>Rhoddir gwybod am ddatblygiadau i Bwyllgor Pensiynau Caerdydd a Bro Morgannwg, y Panel Cyngori ar Fuddsoddi a'r Bwrdd Pensiwn Lleol yn rheolaidd</i></p>	<p><i>Cyfarwyddwr Corfforaethol Adnoddau</i></p>
--	--	--

Ardystio gan Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr

**Y Cyngorydd Huw Thomas, Arweinydd Cyngor Caerdydd
Dyddiad:**

**Paul Orders, Prif Weithredwr
Dyddiad:**